

XXII. Honismereti

Akadémia

Vác, 1994. július 4-8.

Kanyar József:

Megnyitó

Tisztelt Akadémia! Kedves Honismereti Szekértábor!

Az aratás hetének jeles nappjaiban tartjuk – évenként – a Honismereti Szövetség akadémiáit. Az aratás ideje mindig az ég áldásának volt az ideje, s szinte párhuzamban – de szimbólikusan is – a honismereti akadémiák is ilyen nemzeti célokat szolgálnak. Egyszerre „dologidő” a nyári akadémiák ideje és „jeles napok” füzére.

Honismereti akadémiáink évtizedek óta olyan mondanivalókat állítanak programjukba, amelyek nemzetünk *érzékeny közügyei, azaz* nemzeti tudatunk sorskérdései. Az idén is ezt tettük s nem véletlenül állítottuk központi mondanivalójába: az IFJÚSÁG ÉS HONISMERET, vagy más szavakkal: az ifjúság és a történelem, az iskola és a nemzet korszerű és időszertű alaptémáját. Ám örülünk annak is, hogy az ifjúsági KALOT felügyeletével a katolikus püspöki kar Keszthelyi Ferenc váci püspök urat bízta meg.

Rohanunk az ezredforduló és a milécentenárium felé és azon kell töprengenie a nemzetnek: *Ki viszi át a magyarságot a túlsó partra az új évezred küszöbén?* Erre az időre jó volna átvinni a nemzetet a megmaradás végső, az *egyensúly* és a stabilitás földjére, ahogy ezt annak idején már honfoglaló és államalapító népünk is tette Szent István idejében, történelmünk *siker*es idejében, amikor is a világ népei közötti társtalanságban – nagyobb egyedülvalóságában, mint ma – ösztönével és értelmével *nem* Bizánc felé, hanem a Róma felől érkező Szent Korona felé fordult.

Mozgalomunk, amely *a nemzet kortársa* – tisztában van azzal, hogy a magyarság ilyen korszakára programot kell adni. Új eszmékre, új gondolatokra, régi és maradványzó igazságokra, új nemzettudatra van szükségünk, kiutat kell találnunk a Kárpát-medence Trianonnal szétszabdalt és szétzilált helyzetében. Ezért volt szükség a növekvő és a Nemzeti Alaptantervbe beépülő honismeretnek a MÍTOSZ ÉS TÖRTÉNELEM, a honfoglalás és az államalapítás, valamint az Árpád-házi királyaink történetéből szervezett vetélkedőre. *Hogy miért?* Mert ez volt a nemzet Európa felé tartó nagy történelmének, *a nemzető válás sikeres és szerencsés történelmének Gézától a nagy temetőig, Mohácsig tartó félézredé.*

Most íraták meg velem az utolsó nemzeti királynak, Szapolyai Jánosnak a történetét. Dózától Mohácsig, ami után a sikertelen évszázadok szakadtak ránk, noha az első nagy korszakban is ölte a nemzetet a tatár és perzselté tömegsírba, a másodikban pedig másfél-százados hódoltságra kényszerítette és lüfte rabszájra. *Dózsa forradalma* – Mohács „hősvértől pirosult” gyásztere előtt – olyan drámai zúgó szelet bocsájtott a magyar történelemre, amely az országból „kastélyokat ladikként dobáló rengő tenger” csinált.

Az első sikeres történelmi vetélkedő fordulója után most ugyanilyen *nemzeti elkötelezettségű versenyre* kell készülnünk többszáz csapatunk több mint kétezer tanulójával,

s csaknem félezer felkészítő tanár közreműködésével a történelmi Magyarország egész területéről: Erdélytől a Felvidékig, Burgenlandtól a Vajdaságig.

Nagyon örültünk annak, hogy történelemtől elfordított ifjúságunkat és népünket már az első fordulón ismét 400 jó történelemtanár kezébe adhattuk, akik újra „szent tárgyként” taníthatták hazai történelmünket. Kezük alatt készültek fel *imponáló büszkeséggel*, nagy olvasottsággal diákjaink, akiknek a feleleteiből sugárzott a *történelemtisztelet, a nemzet tisztessége*, igazolva a magyarság vágyakozását a múlt „hársfái” után, miután jelene sohasem volt rózsásnak mondható. Ezért voltunk büszkéek a kiváló eredményt elért nyertes szombathelyi Nagy Lajos, a harvani Bajza József, a veszprémi Vetési Albert, a székelyudvarhelyi Tamási Áron, a csíkszeredai Márton Áron, a székelykeresztúri Orbán Balázs gimnázium ifjúságára és tanáira. Mindez azt igazolta, hogy ifjúságunknak nem az egésze fordult el a történelemtől. Ahol érzi az ifjúság az értelmét a történelem tanulásnak, ott fényes eredményeket tud felmutatni, hiszen diákságunknak is csak most kezd *otthonává válni a nemzet* a történelemtőlalmas évtizedek után.

A nemzetnek önbizalmat sugárzó nagy korszakában még nem volt ide-oda hanyódo s örvénylő *komjország* a hazája. A második félezred teite igazán sikertelenné: Trianon, Jalta, Párizs és '56 leverése következtében, amikor is minden nagyhatalom – az utolsóval: a Szovjetunióval együtt – cserbenhagyta. Ilyen múlt után nagyon nehéz nemcsak hazánk földjén, de Európa korrekciójának is a végrehajtása. Nézzék meg: miképp folyik a szégyenteljes balkáni háború, miközben hatalmas ünnepléssel emlékezett meg a D-nap páratlan – 50 évvel ezelőtti – világyőzelméről a földteke.

Tisztelt Akadémia!

A Honismereti Szövetség és támogatói nagy kedvvel készültek a milicentenáriumra kiírt és meghirdetett hármas vetélkedőre, megköszönve a kultuszkormányzatnak azt a gesztusértékű döntését, hogy a Nemzeti Alaptantervbe *önálló fejezetként* iktatta be a honismeret tanítását. Noha emelkedőnek érezzük a honismereti mozgalmat hazánkban, mégsem érzi Szövetségünk a nemzet egyértelmű és bővebbmarkú támogatását, hiszen még mindig megütközéssel tapasztaljuk, hogy támogatóinktól sokszor kevesebb anyagi eszköz érkezik munkánk megbecsüléséhez, mint az ügyesen lobbizó különféle egyesületeknek, amelyek sokszor csak újként fogalmazzák meg pályázataikban azokat a célokat, amelyeket mozgalmunk már évtizedek óta hirdet és megvalósítani igyekszik.

Tisztelt Akadémia! Amikor köszöntöm Vácon honismereti akadémiánk résztvevőit, jó és hasznos tanácskozást kívánva számukra, köszöntöm a rendező és támogató szervezetek testületeit, közöttük is házigazdáinkat s azok képviselőit, vezetőit, köszöntöm Vác városa önkormányzata megjelent vezetőit, a sajtó képviselőit, akadémiánk szépszámu és jónevű előadóit, tartalmas és hasznos munkát kívánva mindnyájuknak. A váci XXII. Honismereti Akadémiát megnyitom.

Notitia Hungariae Emlékplakettet kaptak

Dr. Barsi Ernő (sz. 1920.) ny. tanítóképző főiskolai tanár, néprajzi és azon belül népzenei szakíró, kórusalapító és kórusvezető, a Győr-Moson-Sopron valamint a Borsod megyei honismereti mozgalom kiemelkedő egyénisége. Mind szűkebb hazájában Győrben, mind pedig Borsodban Sályon és tanulólhelyén Sárospatakon, mind pedig a történelmi Győr-Moson-Sopron megyékben, tehát Ausztria, Szlovákia magyarlakta vidékein, de Erdélyben is, kiemelkedő néprajzi és népzenei tevékenységet folytatott és folytat ma is. Önzetlenül vállalja tudományos kutatómunkája mellett, a

napi közművelődési, honismereti munkában magas szintű, s emellett laza- és népszerűtetőtől fűtött, az érzelemre és értelemre tartósan ható ismeretterjesztést.

Tanári működésének eredményessége kimutatható a kisiskolai honismereti szakkörök-nél, és a honismereti kutatómunkát végző és pályázatokat író fiatal tanítók körénél. Munkásságával kapcsolatban megemlíthjük a Győrsági Általános Iskolában létrehozott néprajzi osztályt, s az ennek eredményeképpen született tankönyvét. A néprajz tanítása az általános iskola alsó tagozatában. Nyomdakészen áll ennek párja – a felső tagozatok részére. Hosszú időn át vezette a Rábapatonai, az Écsi és a Sályi pávakört, s a sályit ma is irányítja. A falusi körusokat, pávaköröket, hagyományörző népi együtteseket szakmailag támogatja, fáradhatatlanul segíti honismereti táborainkat, közösségeinket. Gazdag publikációs munkásságából a következőket emeljük ki: Gárdonyi Géza, a muzsikáló néptanító. Győr, 1965. – Sályi pásztorok. Miskolc, 1966. – Győr környéki gyermekjátékok (Arrabona). Győr, 1967. – Daloló Rábaköz I-II. Csoma-Győr 1970-1987. – Daloló Szigetköz. Győr, 1971. – Zöld erdőben, sík mezőben (Népdalok). Győr, 1971. – Bantók gyűjtötte népdalok a mai Jobaházán (Arrabona). Győr, 1974. – Rábapatonai hagyományairól. Győr, 1973. – Gárdonyi Géza sályi iskolája (Matyóföld). Mezőkövesd, 1976. – Hajh Rákóczi, Bercsényi (Sárospataki diákmelodliárium). Miskolc, 1982. – A zene egy sályi pásztor életében. Bp. 1984. – A pataki kollégium zenei krónikája. Bp. 1984. – Megérett, megérett Écs hegyén a szőlő. Győr, 1986. – Daloló Őrvidék I-II. Felsőőr-Győr, 1986. – Győr városában (Városi népdalok). Győr, 1988. – Az alsóőri Lisztné Ferber Mária és dalkincse. Alsóőr-Győr, 1992.

Végül, de nem utolsósorban dr. Barsi Ernő alelnökként tevékenyen részt vesz a Győr-Moson-Sopron Megyei Honismereti Egyesület munkájában.

Nagy Géza 1930-ban született a bodroglózi Karcán, földműves családban. Előbb otthon magánúton tanult, majd a sárospataki református kollégium diákja lett. A kollégium Karcára kihelyezett vándorkönyvtárának kötetiből ismerte meg a népi írókat, s a falu református lelkészének (Román Jánosnak aki később a Borsod-Abatúj-Zemplén Megyei Levéltár igazgatója lett), pataki magyar tanárának (Bakos Józsefnek) hatására és útmutatása szerint kezdett néprajzi gyűjtéssel foglalkozni. 1945-től már Sárospatakon tanulván a faluszeminárium is megnyílt előtte; Ujszászy Kálmántól és Rácz Istvántól igen sok tanácsot, eligazítást kapott.

Falujába hazatérve munkája mellett egyre tudatosabban tárja fel a bodroglózi – elsősorban karcasai – népi kultúra nagyrészt még élő emlékeit. Gyakorlati útmutatást Balassa Ivántól kapott, aki 1956. és 1961. között a sárospataki Rákóczi Múzeum igazgatója volt, s akivel közös gyűjtőúton működött együtt.

Elvégezve az egn tanárképző főiskolán a magyar-történelem szakot, pedagógusként dolgozva szakkört szervezett a karcasai általános iskolában. Az Erdélyi Jánosról elnevezett néprajzi-honismereti szakkör az országos pályázatokon is feltűnt, és az első között szerepelt. Nagy Géza évről-évre részt vett egyéni pályamunkákkal is a megyei és az országos néprajzi pályázaton. Mintegy két évtizeden át az anyaggyűjtésre összpontosított, s ez lett későbbi feldolgozó munkájának, publikációinak alapja.

Az 1950-es évek végétől mintegy nyolcezer oldal terjedelmű néprajzi anyagot juttatott el a miskolci Hemán Ottó Múzeum, illetve a fővárosi Néprajzi Múzeum Adattárába. 1966 óta jelennek meg publikációi nyomtatásban, s azóta mintegy hatvan közleménye s több önálló kötete jelent meg. Legnagyobb munkája a karcasai népmesék összegyűjtése; anyagából válogatva jelent meg az Új Magyar Népköltési Gyűjtemény című sorozat XX-XXI. köteteként, 1985-ben pedig a Karcasai népmesék című kétkötetes gyűjteménye látott napvilágot.

A szellemi néprajz körében a mese mellett a monda-, a hiedelem-, a találóskérdés- és a népdalgyűjtése is számottevő. Szívesen foglalkozik a néprajzzal határos területekkel: kiadta falujának ragadványneveit, állatneveit, s 1992-ben jelent meg a Bodroglózi tájszótár című vaskos munkája, összegyűjtötte a Bodroglózi földrajzi neveit. Az anyagi kultúra témaköréből leginkább a népi gazdálkodás foglalkoztatja. Megírta a

bodrogközi földosztó mozgalom karcsai emlékeit, s külön kötetben a karcsai termelőszövetkezet negyedszázados történetét.

Az egyéni kutatás mellett a honismereti mozgalom közösségi feladatainak is évtizedeken át lelkes munkása. Mint szakkörvezető, mint a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei honismereti bizottságnak tíz éven át tagja, mint a Kazinczy Ferenc Társaság elnökségi tagja, majd pedig mint a Bodrogközi Kastélymúzeum (Pácin) vezetője, igyekezett széleskörű közművelődési tevékenységet folytatni. Megindította és szerkeszti a Bodrogközi füzetek című kiadványsorozatot. Tanítványai közül igen sokan szerepeltek sikerrel honismereti pályázatokon.

Huszár János (sz. 1924.) magyar-történelem szakos tanár Pápán. Pályájának utolsó évtizedeiben Veszprém megye vezető szakfelügyelője, illetve szaktanácsadója volt. E tevékenysége során szervezte a történelem szakos tanárok szakmai és helytörténeti továbbképzéseit, segítette az iskolai honismereti mozgalmat, az iskolai helytörténeti gyűjtemények létrehozását. Számos helyi és megyei honismereti tanácskozás szervezése, előadások tartása fűződik nevéhez.

Különös figyelmet fordított Pápa kulturális öröksége, hagyományai megőrzésére, alkotó továbbfejlesztésére. A pedagógusfórumokon, előadásorozatokon minden évben szerepeltek honismereti témák, amelyekhez a megyei és a hazai előadók legjobbjait hívta meg. Évek óta szervezi az ifjúsági honismereti előadásorozatot, amely lehetőséget ad a kutatói utánpótlás nevelésére is.

Nagy érdeme van abban, hogy újjáalakították a több mint száz évvel ezelőtt alapított Jókai Kört, s ennek főtítkáráként dolgozik. Programjaik a határokon is túlterjednek, például jó kapcsolatot alakítottak ki a szlovákiai Révkomárommal. A Jókai Kör kiadványainak egyik ösztönzője, szerkesztője, s számos cikk, tanulmány szerzője. A kör tevékenységében nagy szerepet kapott Pápa nagyjai emlékeinek ápolása, emléktáblák, sírok rendbetartása, koszorúzások, megemlékező előadások szervezése stb.

Nvéhez fűződik a Jókai Kör és a pápai pedagógusok orszádjáró honismereti tírának szervezése, megtartása. Ezekről a sajtóban is rendszeresen beszámol. Résztvevője a honismereti akadémiának, különböző tanácskozásoknak. Számos egyesület, klub tagja.

Publikációi között szerepel több kötet (pl. a 100 éves Jókai Kör, a pápai ejtőernyősök története stb.), cikkeinek, tanulmányainak száma meghaladja a kétszázat, s ezek többsége helytörténeti vonatkozású.

Honismereti Emléklapot kaptak

Baranya megye: Budai Györgyné (Szentlászló), Cserfai Sándor (Bodolyabér), Kolics Pálné (Nagydobsza). Bács-Kiskun megye: Dr. Kuczy Károly. Békés megye: Homok Lajosné (Gyomaendrőd). Pelle Ferenc (Békcécsaba). Borsod-Abaúj-Zemplén megye: Pozbai Dezsőné (Szikszó), Slezsák Imre (Edelény), Soltész József (Ózd). Csongrád megye: Bogdán Lajos (Szeged), Dr. Marjanucz László (Szeged). Fejér megye: Alcsútdobozai Helytörténeti Kör, Madarász István (Csór), Páruczkó József (Székesfehérvár). Hajdú-Bihar megye: Bódi István (Hosszúpályi), Buczkó József (Hajdúnánás). Nógrád megye: Oroszlánné Mészáros Ágnes (Balassagyarmat). Pest megye: Kürti Béla, Szakáll Lászlóné (Dunakeszi), Terbe Józsefné (Dunakeszi), Vő Imre (Szigetszentmiklós). Tolna megye: Csepregi Béla (Sárszentlőrinc), Gömör József (Dombóvár), Dr. Németh Pálné (Szekszárd), Dr. Pap Tihamér (Szekszárd). Vas megye: Kondicsné dr. Kovács Éva, Pungor Zoltán (Szombathely), Szakály Ferenc. Veszprém megye: Honismereti Baráti Kör (Nagydém), Hudi József (Veszprém), Reidl Erzsébet (Tapolca).

Titkári beszámoló

Elnökségünk az elmúlt év során négy alkalommal ülésezett, október 5-én, december 12-én, február 23-án és május 24-én. A Honismeret szerkesztőbizottsága kéthavonta ülésezett. Két alkalommal tartottunk kihelyezett ülést Révkomáromban, hogy elmélyítsük a kapcsolatainkat a felvidéki honismereti mozgalommal, valamint Salgótarjánban, ahol a lapot előállító Mikszáth Kiadó vezetőjével is találkoztunk. Ez alkalommal találkoztunk a Balassagyarmati Honismereti Kör néhány tagjával is.

A határon túli magyarok bizottsága a Venczel József emlékére szervezett, s az Emese Álma rendezvény keretében ülésezett. A rendezvény döntőjére is meghívtuk tagjainkat, de nem sok sikerrel. Székely András Bertalannal, a bizottság vezetőjével egyetértünk abban, hogy át kell szerveznünk ezt a munkabizottságot. Olyan embereket kell felkermünk a részvételre, akik a szervező munkában sokkal aktívabban tudnak közreműködni.

Honismereti tábori munkabizottságunk folyamatosan dolgozott. Az elmúlt évben tábort szerveztek, az ellenőrző bizottság tagjaival együtt több tábort meglátogattunk, ez évben pedig a tavalyi táborok tapasztalatainak összegzésével, az ideiek előkészítésével, a pályázat meghirdetésével, valamint 81 pályázat elbírálásával foglalkozott a munkabizottság. Összesen 1045000 Ft-tal támogatta Szövetségünk a honismereti táborokat. Ugyanez a munkabizottság a Békés megyei Honismereti Egyesülettel közösen április 7-10. között tanfolyamot szervezett Békéscsabán, ahol 45 táborvezető, illetve tábori kiscsoportvezető vett részt.

Taglétszámunk az elmúlt évben 6700 fölé emelkedett. Felvételt kérte a Zsámbéki Ifjúsági Honismereti Szakkörvezetői Egyesület, akiket a májusi elnökségi ülésünk olyan feladattal fogadott soraink közé, hogy lássák el a Szövetségi ifjúsági tagozatának feladatait.

Korábbi tárgyalások után, decemberben együttműködési megállapodást kötöttünk az Anyanyelvápolók Szövetségével. Ezt a szöveget valamennyi megye megkapta, tehát a helyi kapcsolatot is ennek az együttműködési megállapodásnak az értelmében célszerű alakítani.

Megkereste Szövetségünket az 1994. március 15-én alakult Honvédség és Társadalom Baráti Kör azzal, hogy a Honismereti Szövetség is lépjen tagjai sorába. Elnökségünk úgy foglalt állást, hogy üljünk le a baráti kör vezetőjével, nézzünk meg konkrétan, mik az elképzeléseik és az alapján döntünk.

Az év során sok szép rendezvényünk volt. Szándékunk szerint nem arra törekedtünk, hogy a Szövetség szervezzen Budapesten néhány látványos rendezvényt, hanem hogy az egyesületekkel együttműködve helyben kerüljön rá sor. Az elmúlt küldöttgyűlés óta a következő rendezvényeink voltak:

1993. október 15-16-án a Szolnok megyei Egyesület szervezésében, a Szövetség támogatásával országos konferencia foglalkozott a *Gyermekvilág a régi magyar falun* témakörrel. Ugyancsak október 15-16-án Győr városa adott otthont egy másik tudományos tanácskozásnak, melyre az 1. világháború befejezésének 75. évfordulója alkalmából került sor, ezt Szövetségünk is támogatta. Október 29-én a Szövetség Határon Túli Bizottsága és Heves Városa Önkormányzatának szervezésében emlékezett tudományos tanácskozáson Venczel József erdélyi falukutató szociológus születése 80. évfordulójára, majd rá egy hétre a csíkszeredai városi önkormányzat vendégei voltunk, akik ugyancsak tudományos emlékülést szerveztek Venczel József szülővárosában.

1994. március 27-29-én került sor a Borsod megyei Honismereti Egyesület szervezésében Mezőkövesden a honismereti kiadványok szerkesztőinek országos tanácskozására.

Április 7-10-i táborvezetői tanfolyamunkon 45 fő vett részt, a Békés megyei Honismereti Egyesület vállalta a szervezést.

Szövetségünk és egyesületeink számára a legnagyobb erőpróbát az Emese álma – Mítosz és történelem címmel meghirdetett vetélkedő jelentette. Felhívásunkra összesen 720 csapat jelentkezett, ami óriási eredmény. Emiatt a kétfordulósra tervezett vetélkedősorozatot végül három fordulóval tartottuk, területi döntőt is biciklitartunk. Ez természetesen több szervezőmunkát jelentett a megyék számára. Az országos döntőre 25 hazai csapat jutott.

A Felvidékről 34 csapatból három, Erdélyből pedig 54 csapatból hat jött el az országos döntőre. Mindenkinnek az volt a véleménye, hogy nagyon felkészültek voltak a gyerekek. A szöveggyűjtemény, amit a kezükbe adtunk, nemcsak hasznos, de sikeres is volt. Ha lesz rá anyagi erőnk, utánnyomást készítettünk belőle, hogy árusítani tudjuk. Felmerül a kérdés, hogy tudjuk-e folytatni ezt a vetélkedőt, hiszen az eredeti elképzelés szerint 3 évre terveztük. Elnökségünk úgy foglalt állást, hogy a Honismereti Szövetség kész továbbra is felvállalni a szervezést és a lebonyolítást, de le kell ülnünk azokkal, akik az első fordulót anyagi lag támogatták. Ha erre támogatóinknak meg lesz a lehetőségük, akkor majd ugyanúgy kérjük a megyei egyesületek további közreműködését.

A Honismereti Szövetség által meghirdetett pályázatok között elsőként említem a honismereti táborok támogatására kiírt pályázatot. Összesen 82 pályázatot adtak be és Szövetségünk 76 tábort tudott összesen 1 045 000 Ft-tal támogatni. Táboronként tehát mintegy 13 000 Ft-tal tudtunk segíteni a honismereti táborokat, ami nem sok, ám úgy gondoltuk, inkább kevesebbet adunk egy-egy táborra, de segítünk minden reményteljes pályázón.

A Nemzeti Múzeummal és a magyarországi múzeumokkal közösen meghirdettük a szakos helytörténeti pályázatot, amelynek itt adtuk át a díjait. A következő alkalommal ezt már úgy szeretnénk meghirdetni, hogy a megyei múzeumok, akárcsak korábban, ismét bekapcsolódjanak a pályázat meghirdetésébe, bírálatába, díjazásába.

Részt vettünk a Néprajzi Múzeum által az önkéntes néprajzi és nyelvjárási gyűjtők számára meghirdetett pályázatban. Tekintettel arra, hogy a honismereti mozgalom sok tagja részt vesz rajta, 50 ezer forintot ajánlottunk fel pályadíjra.

Ebben az évben is részt vettünk a Tájak-Korok-Múzeumok által meghirdetett évi pályázaton és jutalomképpen ebben az évben is megszervezik támogatásunkkal a brennbergbányai honismereti tábort, ahova a vetélkedőknek a legjobbjai jutnak el.

A Honismereti Szövetség a következő forrásokból nyert támogatást:

A Parlament társadalmi szervezeteket támogató bizottságától kaptunk 1 millió 900 ezer forintot, a Művelődési és Közoktatási Minisztériumtól a működésünkre 200 ezer forintot, illetve a Sajtó osztályától a Honismeret folyóiratra 300 ezer forintot. Több rendezvényünkre pályáztunk a Művelődési és Szabadművelődési Alapítványnál, ott a mezőkövesdi konferenciára kaptunk 50 ezer forintot, a békéscsabaira 30 ezret. A Honismereti Akadémiára 80 ezer forintot, az Emese álma vetélkedőhöz a Játék Alaptól 1 millió, a Haza és Haladás Alapítványtól 1 millió Ft-ot, a Lakitelek Alapítványtól 200 Ft-ot, a Hét Törzs Alapítványtól 500 000 Ft-ot, a Művelődési és Közoktatási Minisztériumtól 500 000 Ft-ot a szöveggyűjteményre a Munkaügyi Minisztériumtól 100 000 Ft-ot, az Országépítő Alapítványtól 100 000 Ft-ot.

A Honismeret folyóiratot 2 ezer példányban jelentetjük meg. Az előfizetők száma pillanatnyilag 1033 db. Az eladott példányszám 100-120. A Postával ebben az évben már meg sem újítottuk az árusítási szerződést, mert teljes volt részükről az érdektelenség, minimális mennyiséget adtak el, gyakorlatilag nem is árulták. Az Extra Hír Vállalat, amely a metró peronszintjein árulja a lapot, jelentős mennyiséget értékesít. Náluk tehát kapható a Honismeret. Szeretnénk a segítségüket kérni abban, hogy az előfizetők számát közösen gyarapíthassuk. Hiszen a folyóiratunk ára igazán minimális, 300 forint egy évre, és aki előfizet, az valójában egy számot ajándékba kap.

Bartha Éva:

A szekcióülések összefoglalója

I. A honismereti munka 14 éves korig

Szekcióvezető: Juhász Sándorné

1. A kisgyermek és az általános iskolai korúak körében végzett honismereti munka egész életükre kiterjed és ebben meghatározó a pedagógus, a szakkörvezetők, a népművelők és a szülők kötődése a honismereti mozgalomhoz. Ebből következik, hogy milyen jelentősége volna a nevelő és oktatóképzésben a honismeret oktatásának.

2. A szekció fontosnak tartja, hogy ebben az életkorban a gyermekek megkapják az érzelmi alapokat ahhoz, hogy nyitottak legyenek a honismeret minden területe felé. E téren elsősorban az általános iskolai életkor a legfontosabb, tehát ennek az iskolatípusnak a felelőssége a legnagyobb.

3. A honismereti egyesületek sokat tehetnek annak érdekében, hogy az iskolákkal és a családokkal összefogva segítsék a hazához való kötődés érzelmi megalapozását.

4. A honismeretre való nevelés egyik legeredményesebb formája a honismereti tábor. Az erre, a Honismereti Szövetség által adott támogatás rendkívül kevés, még akkor is, ha tudjuk, hogy számtalan egyéb forrásból is jut a honismereti táborok szervezésére. Fontos lenne tehát, hogy az Országgyűlés Kulturális Bizottsága és képviselői minél tájékozottabbak legyenek a honismereti mozgalom szerepéről és tevékenységéről, hogy a Parlament által a társadalmi szervezeteknek nyújtott támogatás megszavazásakor minél felkészültebben dönthessenek.

5. A szekció javasolja, hogy a Honismereti Szövetség a jelenleginél korábban döntson a honismereti táborok támogatásáról, hogy a tábor szervezői az innen kapott támogatás mértékének ismeretében szervezhessék táboraikát.

6. Megfontolásra javasolja a szekció, hogy az anyagi erőket jobban koncentrálvá kevesebb honismereti tábort szervezzünk tájegységenkénti megoszlásban.

II. A középiskolába járó korosztály szekciója

Szekcióvezető: Szabó László

1. A Honismereti Akadémián a szekcióüléseknek nagy létjogosultságuk van, ezt a hatékony tanácskozási formát a további akadémiákon is alkalmazni kell.

2. A középiskolai honismereti tevékenység megjavítása érdekében a Honismereti Szövetség küldjön levelet a Művelődési és Közoktatási Minisztériumnak, amelyben megfogalmazza a honismereti munka lényegét és jelentőségét, valamint javaslatot tesz arra vonatkozóan, hogy az általános képzés 10. évében, illetve a négyéves középiskola utolsó évében a tanterv szerint legalább heti egy órában foglalkozzanak a honismerettel.

A feladat megvalósítása érdekében szükségesnek tartjuk, hogy a tanárképzésben és továbbképzésben haladéktalanul készüljenek fel honismereti tanszékek, tanszék-csoportok alapítására.

3. A szekció javasolja, hogy a Szövetség hasonló tartalmú levéllel keresse meg a megyei pedagógiai intézetek igazgatóit, mivel a Nemzeti Alaptanterv szellemében elfogadott alapelvek előbb-utóbb úgyszólván kötelezővé teszik ennek az ismeretanyagnak a bevezetését az iskolában.

4. A szekció rendkívül fontosnak tartja, hogy a Mítosz és történelem című vetélkedő második és harmadik fordulójára sor kerülhessen, hogy minél több gyermek minél több ismeretet szerezzon az 1100. évforduló ünnepléséig.

5. Annál is inkább, mert ez az évforduló egyben a magyarországi iskolatörténetnek

1000 éves évfordulója is lesz. Ennek érdekében a szekció javasolja, hogy a Honismereti Szövetség írjon ki pályázatot iskolatörténeti témakörben.

III. Honismeret 18 éves kortól

Szekcióvezető: Kovács József László

1. A szekció szorgalmazza, hogy a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, valamint a Honismereti Szövetség tegyen erőfeszítéseket, hogy történjen újabb lépés a zsámbéki Tanárképző Főiskolán a Honismereti Tanszék létrejötte érdekében. Ez a Tanszék lenne ugyanis a honismeretképzés és -továbbképzés egyik országos központja, amely vállalná a nappali képzést és a pedagógusok posztgraduális képzését.

2. A Honismereti Szövetség kezdeményezze, hogy a határokon túl élő magyar fiatalok megfelelő honismereti munkáltató tankönyveket, munkafüzeteket kapjanak és ezeket azokon a honismereti táborokon keresztül juttassák el hozzájuk, amelyek befogadnak határon túlról érkezett résztvevőket.

A szekció ajánlja, hogy a különböző honismereti táborok, amelyek határon túli magyar résztvevőket láttak vendégül, továbbra is ápolják velük a kapcsolatokat.

3. A szekció javasolja, hogy a Honismereti Szövetség segítsen az önképző társaságok és önképzőkörök újjászervezésében.

II.

Honismereti nevelés a zsámbéki főiskolán

Zsámbékon 1993. szeptemberétől hat félévben 399 órában tanítjuk a honismeretet a honismereti szakkollégistáknál. Tesszük ezt úgy, ahogy lehet.

Ennek kialakítása az 1980-as évek derekán kezdődött, amikor 1986-ban megrendeztük az első honismereti szakkörvezető képző tábort. Ez 80 fiatallal indult, azóta vannak évente visszatérőink. De folyamatosan vannak újonnan érkező fiatalok is, akik 2 hét alatt, néha 12 nap alatt, 140-150 órában hallgatják a honismeret különböző részterületeit.

1988-ban már sikerült megvalósítani, hogy egy kísérleti tanterv alapján meginduljon a honismereti tanítás, mégpedig honismereti szakkollégium formájában. Végeredményben számos formát lehet kezdeményezni egy tanítóképző főiskolán. Mi 1977-től 1984-ig speciálkollégiumokat rendeztünk, feleségem néprajzból, én magam helytörténehből. Ezt követte a tábor és 1988-tól jött a rendszeres tananyag. Először bevezetést és módszertant adunk az egész honismeret-oktatásához. Ezt követi két féléven keresztül a néprajz. Helytörténet területén foglalkoztunk régészettel, műemlékvédelemmel, országjárással, történelmi emlékhelyekkel, környezetismerettel.

Nagyon fontosnak tartom, hogy megtanítsuk a hallgatókat a források használatára. Nem mehet ki Zsámbékról főiskolás úgy, hogy ne tudja kezelni Szinnyei József vagy Szabó Károly bibliográfiáját, hogy ne ismerje Kosáry Domokos történeti bibliográfiáit, vagy a megyék műemléki topográfiáit és még valamelyes latin nyelvismeretet is próbálunk beléjük lopni.

A honismeret oktatása során tankönyvesaladokkal dolgozunk, mert ugyan megvan minden lehetősége a zsámbéki fiatalnak, hogy fölmenjen egy budapesti könyvtárba, de nem fog felmenni, mert egy órát kell autóbuszoznia, mert egy-egy történelmi szakfolyóiratot sokszor hosszú idő után ad ki az olvasószolgálat. Ezért Tagányi Károly gondolatait a honismeret művelődéséről beraktam egy szöveggyűjteménybe. Ugyanezt tette feleségem is, aki a kitűnő Újszászy Kálmán könyvet, a Falut szedte úgy részeire, hogy a legfontosabb fejezetek megjelentek a szöveggyűjteményben. Kanyar József,

Morvay Péter legfontosabb gondolatait is. Így minden fiatal kezébe tudunk adni egy 250-300 oldalas szöveggyűjteményt helytörténetből, honismeretből és néprajzból.

Az eddig tartott táborokról két kötetben, a Táborverés és Új táborverés kötetekben beszámoltunk, és itt a legfontosabb előadások (Benda Kálmán, Kanyar József, Andrásfalvy Bertalan) olvashatók. Ezek is a hallgatói kézikönyvek közé tartoznak. Most ott fekszik beadványunk a Minisztériumban. Amennyiben ezt sikerül még aláírni és kapunk egy kis kiegészítést ahhoz a pénzhez, amit most évente kaptunk, akkor az országban legalább egy helyen taníthatjuk a honismeretet, és a pokol kapui sem vesznek erőt rajtunk.

Kovács József írásai:

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Bizottság munkája¹

1990-ben a honismereti mozgalom is korszakváltóáshoz érkezett. A társadalmi változások új helyzetet teremtettek. Az ideológiai egyoldalúság megszűnése, a hagyományok feltárásának, értékelésének szabadsága új szint, gazdagabb lehetőségeket eredményezett. Előtérbe került a *nemzettudat, a nemzeti értékek ápolása* a közösségeink bekapcsolódása a helyi közéleti önkormányzati munkába. Ugyanakkor a mozgalom működési lehetőségei az anyagi támogatás bizonytalanabbá válásával beszűkültek.

Így a honismereti mozgalom is fordulóponthoz érkezett. Akkor azt tartottuk a legfontosabb feladatnak, hogy miképpen lehetne új demokráciánk kulturális politikájába bekapcsolni azt a megyei honismereti mozgalmat, amely sok szép eredményt tudhat magáénak, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. 1990 őszén tehát nem új mozgalom kezdődött a megyében, hanem az addigi eredményekre alapozva kívántuk biztosítani a *kontinuitást*.

1990. október 8-án a miskolci Herman Ottó Múzeum előadótermében került sor - mintegy 100 fő részvételével - a megyei honismereti mozgalmat újjáalakító *megyei közgyűlésre*. Két alternatíva kínálkozott a Hazafias Népfront keretében működő megyei honismereti munkabizottság megszüntetésével kialakult helyzetben. Az *egyik*, hogy megyénkben is létrehozzuk a honismeret kutatók és közösségek - miután megalakult az Országos Honismereti Szövetség - *egyesületét*, a *másik* egy szervezetszervezésben lazább, de valamennyi honismereti kör és egyéni gyűjtő, kutató számára nyitott közösség, *Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Bizottság* létrehozása. Végül is e mellett döntöttünk. A megyei közgyűlés a 20 tagú bizottságot 5 évre választotta meg. Létrehozott a bizottságon belül egy 9 fős ügyvezető elnökséget, amely a kuratóriumi feladatokat is ellátja. Elnöknek engem választottak meg, útkárnak pedig Rémiás Tibort, a miskolci Herman Ottó Múzeum osztályvezető történészét. A megalakult bizottság csatlakozott az Országos Honismereti Szövetséghez.

Az elvégzett munkáról a következőket mondhatom.

1. Az elmúlt három évben igen sok helyi rendezvényt segítettünk módszertani vonatkozásban, de anyagilag is, tevékeny részesei voltunk igen sok tudományos ülésnek, emléktábla avatásnak stb.

2. Az ifjúság nevelése, nemzeti történelmünk, népi kultúránk jobb megismerése érdekében Bizottságunk felkérte Pozbai Dezsőné abaúji tanítót, hogy készítsen el egy munkáltató

¹ A honismereti periodikák szerkesztőinek VI. Országos Konferenciáján (Mezőkövesd, 1994. március 25.) elhangzott előadás tömörített, szerkesztett szövege.